

Procedures - Plaatsing LWOO en praktijkonderwijs

Leerwegondersteunend onderwijs (LWOO) is bedoeld voor leerlingen die op zichzelf wel een diploma in een van de leerwegen van het VMBO kunnen halen, maar dat niet zonder substantiële extra ondersteuning kunnen. Een aantal VMBO-scholen kan voor de betreffende LWOO-leerlingen een LWOO-aanwijzing aanvragen en hiermee extra bekostiging voor ondersteuning van een leerling krijgen.

Praktijkonderwijs (PrO) is bedoeld voor leerlingen die - ook met extra ondersteuning - geen diploma in een van de VMBO-leerwegen kunnen halen. Deze leerlingen zijn het beste gediend met onderwijs dat direct naar de arbeidsmarkt leidt. Leerlingen die op het praktijkonderwijs zitten dienen te beschikken over een Toelaatbaarheidsverklaring praktijkonderwijs (TLV-Pro). De Permanente Commissie Leerlingenzorg en Toelating (PCLT) van het samenwerkingsverband geeft een TLV-Pro af wanneer een leerling voldoet aan de criteria.

Het gaat om leerlingen die vanuit groep 8 in het basisonderwijs (of de speciale school voor basisonderwijs) doorstromen naar het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (VMBO) of Praktijkonderwijs. Leerlingen uit groep 7, die al eens gedoubleerd hebben, *kunnen eventueel* ook in aanmerking komen. Leerlingen die naar HAVO of VWO gaan, komen niet voor indicatiestelling in aanmerking.

Wat zijn de criteria voor Praktijkonderwijs en Leerwegondersteunend onderwijs?

Om te bepalen of een leerling een LWOO-aanwijzing of TLV-Pro krijgt, staan de volgende drie leerlingkenmerken centraal: de leerachterstand, het IQ en eventuele sociaal-emotionele problematiek.

Leerachterstand

Het gaat bij leerachterstand om de leerprestaties van de leerling op de volgende vier domeinen: technisch lezen, begrijpend lezen, spellen en inzichtelijk rekenen.

De leerling moet voor een LWOO-aanwijzing of TLV-Pro een bepaalde achterstand hebben op ten minste *twee* van de vier domeinen.

Voor Leerwegondersteunend onderwijs geldt een andere mate van leerachterstand dan voor Praktijkonderwijs. Er wordt gerekend met de *relatieve leerachterstand*. Op die manier wordt namelijk rekening gehouden met een eventueel zittenblijven en met het moment waarop een leerling een toets maakt.

Voor Leerwegondersteunend onderwijs is een relatieve leerachterstand op twee of meer domeinen vereist van 0,25 tot 0,50. Minimaal één van deze twee domeinen moet inzichtelijk rekenen of begrijpend lezen betreffen. Bij een combinatie van alleen spellen en technisch lezen is een indicatie dus niet mogelijk.

Voor Praktijkonderwijs is een relatieve leerachterstand vereist op twee of meer domeinen van 0,50 of meer. Ook hier geldt dat minstens één van deze twee domeinen inzichtelijk rekenen of begrijpend lezen moet betreffen en de combinatie van alleen spellen en technisch lezen onvoldoende is voor een indicatie.

Intelligentiequotiënt

Het gaat hier om de cognitieve capaciteiten van de leerling, uitgedrukt in een IQ. Daarbij bestaat onderscheid tussen verbale en performale (lees: 'praktische') intelligentie.

Het gemiddelde IQ is 100: hoe hoger het IQ op basis van een test, des te intelligenter is de leerling.

Het IQ zegt iets over de leerweg die een leerling aan kan.

Sociaal-emotionele problematiek

De term sociaal-emotionele problematiek moet goed begrepen worden. Het gaat alleen om sociaal-emotionele problematiek die de leerling substantieel belemmert in deelname aan het leerproces. We hebben het hier over faalangst, prestatiemotivatie of 'emotionele instabiliteit'.

De beoordeling of daarvan sprake is, en zeker het vaststellen van de mate waarin, is niet eenvoudig. Iedereen heeft wel eens sociaal-emotionele problemen, terwijl niet meteen veel extra ondersteuning

nodig is. Of er in substantiële zin sprake is van sociaal-emotionele problematiek wordt vastgesteld door een bevoegd diagnosticus. Die doet dit aan de hand van gangbare en als betrouwbaar beoordeelde screenings- en diagnostische instrumenten. De ervaringsgegevens vanuit het basisonderwijs spelen hierbij een belangrijke rol.

Hoe zien de criteria er in samenhang uit?

Op het gevaar af dat dit een bijzonder technisch verhaal wordt, willen we toch zo duidelijk mogelijk uiteenzetten hoe de indicatiecriteria zijn samengesteld. Afkortingen in het volgende tekstblokje betreffen LA (relatieve leerachterstand), DLE (didactische leeftijdsequivalent) en DL (didactische leeftijd).

Leerlingen die in aanmerking komen voor een indicatie voor Praktijkonderwijs hebben:

- een IQ binnen de bandbreedte 60 tot en met 80 en
- een relatieve leerachterstand (LA) van 0,5 of meer

Dit is berekend conform de formule $LA = 1 - DLE/DL$ op twee van de vier domeinen (inzichtelijk rekenen, begrijpend lezen, technisch lezen en spellen waarbij minimaal één van de twee domeinen inzichtelijk rekenen of begrijpend lezen betreft).

Leerlingen die in aanmerking komen voor een indicatie voor Leerwegondersteunend onderwijs hebben:

- een IQ binnen de bandbreedte 75 tot en met 90 en
- een relatieve leerachterstand (LA) van 0,25 tot 0,5

Dit is berekend conform de formule $LA = 1 - DLE/DL$ op twee van de vier domeinen (inzichtelijk rekenen, begrijpend lezen, technisch lezen en spellen waarbij minimaal één van de twee domeinen inzichtelijk rekenen of begrijpend lezen betreft).

Een leerling kan ook in aanmerking komen als hij of zij:

- een IQ heeft binnen de bandbreedte 91 tot en met 120 en
- een relatieve leerachterstand (LA) heeft van 0,25 tot 0,5

Dit is berekend conform de formule $LA = 1 - DLE/DL$ op twee van de vier domeinen (inzichtelijk rekenen, begrijpend lezen, technisch lezen en spellen waarbij minimaal één van de twee domeinen inzichtelijk rekenen of begrijpend lezen betreft) én een sociaal-emotionele problematiek heeft, zoals faalangst, prestatiemotivatie of 'emotionele instabiliteit'.

Wat zijn bijzondere situaties?

Grensgebied Praktijkonderwijs en Leerwegondersteunend onderwijs.

De gepresenteerde bandbreedtes vertonen in het gebied van 75 tot en met 80 een overlap. Daar is bewust voor gekozen omdat in die bandbreedte de grens tussen aangewezen zijn op Leerwegondersteunend onderwijs dan wel juist op Praktijkonderwijs, niet scherp te trekken valt. Over het algemeen geeft de mate van leerachterstand hier de doorslag.

Belangrijk is dat de school zo goed mogelijk de aanmelding van een leerling motiveert voor Leerwegondersteunend onderwijs of voor Praktijkonderwijs. De PCLT kan in deze gevallen een beschikking afgeven voor ofwel Leerwegondersteunend onderwijs ofwel voor Praktijkonderwijs.

De criteria kunnen onderling strijdig zijn.

Het IQ kan wijzen in de richting van Praktijkonderwijs, terwijl op basis van de leerachterstand eerder Leerwegondersteunend onderwijs voor de hand ligt. Het omgekeerde kan ook aan de orde zijn. Ook binnen het criterium leerachterstand kan zich een tegenstrijdigheid voordoen: twee domeinen wijzen in de richting van Leerwegondersteunend onderwijs, de andere twee in de richting van Praktijkonderwijs.

In deze gevallen luistert de motivering van de aanmelding natuurlijk erg nauw. Een goed onderbouwde motivering zal voor de PCLT leidend zijn bij de eigen oordeelsvorming. De PCLT heeft in deze gevallen overigens de mogelijkheid om een eigen afweging te maken.

Voor nieuwkomers uit het buitenland is meestal per gemeente een speciale opvang geregeld. Deze leerlingen komen pas na een jaar in Nederland te zijn, in aanmerking voor een eventuele aanvraag Praktijkonderwijs of Leerwegondersteunend onderwijs. Ook deze leerlingen moeten dan voldoen aan de gestelde criteria. Maar, als de leerling op het moment van de aanmelding bij de PCLT korter dan twee jaar Nederlands onderwijs heeft gevolgd, dan wordt de leerachterstand gesteld op twee jaar. In deze situatie hoeft de leerachterstand niet onderbouwd te worden met toetsgegevens. Onderzoeksgegevens over het IQ en sociaal-emotionele problematiek blijven wel noodzakelijk.

Hoe bereken je een leerachterstand?

Voor het berekenen van de leerachterstand (en voor de aanvraag van het IQ onderzoek en later ook voor het invullen van het onderwijskundig rapport) is de volgende informatie nodig:

Huidige groep:

In de meeste gevallen is dat groep 8.

Aantal doublures:

U moet het aantal doublures melden **vanaf begin groep 3**. Nog een keer groep 2 overdoen telt niet mee bij de berekening van de didactische leeftijd.

Leergebieden:

Er moeten recente toetsscores zijn op de vier leergebieden technisch lezen, begrijpend lezen, spellen en inzichtelijk rekenen.

Recente scores, voor leerlingen die meedoen aan 'De zorgleerling in beeld', zijn toetsgegevens van eind groep 7 of begin groep 8 (met uitzondering van de toets begrijpend lezen die slechts één keer per jaar wordt afgenomen, in februari).

Volledige naam en versie van de toets:

De didactische toets moet voorkomen in de verplichte lijst van te gebruiken toetsen. Jaarlijks stelt het ministerie deze lijst met toetsen vast.

Datum toetsafname:

Deze moet u vermelden en de toetsen uit het leerlingvolgsysteem moeten in het lopende schooljaar zijn afgenomen.

Ruwe score:

De ruwe score moet altijd worden ingevuld.

Vaardigheidsscore:

Bij gebruik van toetsen uit het Cito-LVS moet naast de ruwe score ook de vaardigheidsscore ingevuld worden.

Didactische leeftijd:

De didactische leeftijd (DL) is het aantal maanden dat een leerling onderwijs heeft gehad. Elk schooljaar heeft tien onderwijsmaanden, te beginnen vanaf september groep 3. De DL wordt berekend op basis van de huidige groep van de leerling, het moment van toetsafname (groep en maand) en het aantal doublures vanaf begin groep 3 (zie hieronder de kalender voor de vaststelling van de DL).

Let op: de DL kan, voor de berekening van de relatieve leerachterstand, nooit hoger zijn dan 60 (eind groep 8).

KALENDER VOOR VASTSTELLING VAN DE DIDACTISCHE LEEFTIJD:

Moment van toetsafname bij:

Geen zittenblijver aangemeld vanuit groep 8:

	september	oktober	november	december	januari	februari	maart	april	mei	juni/juli/aug
	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60

Geen zittenblijver aangemeld vanuit groep 7:

	september	oktober	november	december	januari	februari	maart	april	mei	juni/juli/aug
groep 7	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50

Zittenblijver aangemeld vanuit groep 8:

	september	oktober	november	december	januari	februari	maart	april	mei	juni/juli/aug
groep 8	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60

Zittenblijver aangemeld vanuit groep 7:

	september	oktober	november	december	januari	februari	maart	april	mei	juni/juli/aug
groep 7	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60

Didactische leeftijdsequivalent:

De didactische leeftijdsequivalent (DLE) geeft het niveau aan dat door een gemiddelde leerling wordt behaald na x maanden onderwijs. De DLE is een omzetting van de op dat moment behaalde toetscore conform de omzettings-tabellen in het DLE-boek

Hoe bereken je de relatieve leerachterstand?

Op basis van de DL en de DLE kan je de relatieve leerachterstand van de leerling berekenen. Bij beoordeling door de PCLT gebeurt dit met onderstaande formules.

Criterium om in aanmerking te komen voor Leerwegondersteunend onderwijs is een relatieve leerachterstand van 0,25 tot 0,50. Het criterium om in aanmerking te komen voor Praktijkonderwijs is een relatieve leerachterstand van 0,50 of meer. (Let op: het criterium leerachterstand is niet het enige criterium; ook intelligentie en eventuele sociaal-emotionele problematiek tellen mee!)

Criterium voor leerachterstand LWO:	Criterium voor leerachterstand PrO:
$1 - (DLE/DL) \geq 0,25 \text{ en } < 0,50$	$1 - (DLE/DL) \geq 0,50$

Enkele voorbeelden:

Voorbeeld 1

De berekening van de didactische leeftijd (DL):

Leerling A. zit in groep 8 van de basisschool en is nog nooit blijven zitten. Zijn leerachterstand wordt vastgesteld in maart (het toetsmoment). Op dat ogenblik heeft hij een didactische leeftijd van 57 (de berekening van de didactische leeftijd gaat als volgt: de periode van groep 3 tot en met groep 7 beslaat vijf jaar van tien onderwijsmaanden elk en telt dus voor $5 \times 10 = 50$ onderwijsmaanden. In de toetsmaand maart van groep 8 zijn reeds zeven onderwijsmaanden van dat leerjaar verstreken: $50 + 7 = 57$. De didactische leeftijd van leerling A. is dus 57.)

De berekening van de didactische leeftijdsequivalent:

Uit de Begrijpend Leestest voor groep 8 van het basisonderwijs (Aarnoutse, 1993) blijkt dat leerling A. een score haalt van 17 (= aantal goed). Deze score komt volgens het DLE-boek overeen met een didactische leeftijdsequivalent van 47.

De berekening van de relatieve leerachterstand:

Leerling A. heeft volgens de formule $1 - (DLE/DL)$ een relatieve leerachterstand op begrijpend lezen van $1 - (47/57) = 0,18$ (afgerond). Op basis van deze relatieve leerachterstand komt leerling A. voor wat betreft begrijpend lezen niet in aanmerking voor Leerwegondersteunend onderwijs. De achterstand is namelijk kleiner dan het criterium 0,25. In de praktijk gaat het natuurlijk om leerachterstanden op vier gebieden.

Voorbeeld 2

Leerling B. zit in groep 7 en is nooit blijven zitten. Leerling B. wordt getoetst in juni. De DL is dan 50. Op de toets presteert de leerling gelijk aan een DLE van 34. De relatieve leerachterstand is vervolgens $1 - (34/50) = 0,32$. Leerling B. voldoet voor dit leergebied aan het criterium voor Leerwegondersteunend onderwijs.

Voorbeeld 3:

Leerling C. zit in groep 8 en is een keer blijven zitten in groep 6. Voor de doublure krijgt deze leerling er tien onderwijsmaanden bij, maar de DL kan nooit meer zijn dan 60. Hij heeft dus gedurende het hele leerjaar in groep 8 een DL van 60 ongeacht de maand waarin hij wordt getoetst. Op de toets presteert de leerling gelijk aan een DLE van 32. De relatieve leerachterstand is vervolgens $1 - (32/60) = 0,47$. Leerling C. voldoet voor dit leergebied aan het criterium voor Leerwegondersteunend onderwijs.

Voorbeeld 4:

Leerling D. zit in groep 7 en heeft groep 5 gedoubleerd. Voor de doublure krijgt deze leerling er tien onderwijsmaanden bij. Leerling D. wordt getoetst in februari op begrijpend lezen. Zijn DL is dan $46 + 10 = 56$. Op de toets presteert de leerling gelijk aan een DLE van 25. De relatieve leerachterstand is vervolgens $1 - (25/56) = 0,55$. Leerling D. voldoet voor dit leergebied aan het criterium voor Praktijkonderwijs.